

สรุปประเด็นการบรรยาย

เรื่อง “ การบูรณาการความคิดอย่างเป็นระบบเพื่อประชาชน ”

โดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี

วันที่ 8 กันยายน 2546 เวลา 9.00-10.30 น.

การบริหารการเปลี่ยนแปลง เป็นสิ่งสำคัญเพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของคนทั้งประเทศ การที่มีโอกาสทำความดีเพื่อบ้านเมืองถือเป็นเกียรติสูงสุด บ้านเมืองมีทรัพยากรมากพอที่จะทำอย่างเป็นระบบ คนไทยควรมีความร่วมมือในการหว่านเมล็ดพันธุ์แห่งความดี ความตั้งใจ ความซื่อสัตย์ สุจริต รวมถึงความสามารถในการจัดการในการแก้ไขปัญหา ผู้ว่าฯ CEO กับการบริหารจัดการจะยากกว่าการบริหารธุรกิจ ธุรกิจประสบความสำเร็จมาจากการบริหารจัดการ แต่การเป็นผู้นำที่ดีเป็นเรื่องที่ซับซ้อนกว่า

วิธีที่จะพลิกสถานการณ์ มีดังนี้

1. การถือว่าความรู้ในการปฏิบัติและผู้ปฏิบัติ เป็นการเปลี่ยนความคิดไปจากเดิม (ที่คิดว่าความรู้อยู่ในตำรา ต้องท่องตำรา ซึ่งเป็นระบบการศึกษาที่เป็นระบบพหุวัฒนธรรมที่มีการแบ่งชั้น) สำหรับแนวคิดแบบพุทธ คือ Public Knowledge ที่ถือว่าความรู้เป็นสาธารณะ เป็นวิทยาศาสตร์ ทุกคนมีส่วนร่วม ความรู้ในการปฏิบัติ และผู้ปฏิบัติ ซึ่งเป็นความรู้ส่วนตัวไม่ใช้วิทยาศาสตร์ เช่น ความรู้ในการทำก๋วยเตี๋ยว ช่างผสมปูน ช่างทำผมก็มีความรู้จากการปฏิบัติ ผู้ว่าฯ ก็เช่นการต้องผ่านการปฏิบัติก่อนที่จะมาเป็นผู้ว่าฯ ทำให้คนทุกคนมีเกียรติเท่ากันหมด ถือว่าความรู้อยู่ในคนทุกคน ในกระแสของประเทศอเมริกา ญี่ปุ่นมี KM หรือ Knowledge Management สำหรับในจังหวัดแต่ละจังหวัดจะมีความรู้ของตนเอง การถือว่าความรู้ที่ผู้ปฏิบัติจะทำให้ประเทศมีศักยภาพ ปัจจุบันนักวิชาการต้องพยายามไปให้ถึงการสังเคราะห์และการจัดการและต้องเน้นการปฏิบัติ ต้องให้ความสำคัญ ถือว่าทุกคนมีเกียรติในการร่วมปฏิบัติ

2. ผู้ปฏิบัติการพัฒนา คือ ชุมชนและท้องถิ่น (เดิม เน้นกรม) แต่ไม่ใช่ว่ากรมไม่สำคัญ แต่ในการปฏิบัติชุมชนและท้องถิ่นควรเป็นผู้ปฏิบัติเอง กระทรวงและกรมต่างๆ จะมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตัวอย่างเช่น หลวงพ่อเป็นผู้นำชุมชนที่ดีมาก เมื่อมรณะแล้วชุมชนแตกสลายทันที ดังนั้น ชุมชนควรเป็นผู้ปฏิบัติเอง แต่หน่วยอื่น ๆ ควรเป็นผู้สนับสนุนไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการ ด้านเทคนิค หรือทรัพยากร ผู้ว่าฯ นั้นถ้าสั่งการเองทุกอย่างอาจทำให้ไม่เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. หลักการทำงานแบบ AFP นั่นคือ Area (พื้นที่) Function (ภารกิจ) และ Participation (ทุกคนเข้าไปมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือ) ในแผนฯ 8 ของสภาพัฒน์ เป็นแผนที่ดี และเป็นแผนเริ่มต้นเรื่องการพัฒนาคน แต่แผนฯ 8 ยังขาดการปฏิบัติ ในปัจจุบันแต่ละจังหวัดจะมีกลุ่มต่าง ๆ ที่ทำงานร่วมกันอยู่เพื่อสนับสนุนการทำงานของผู้ว่าฯ ไม่ว่าจะ เป็นประชารัฐ ประชาคมจังหวัด สมัชชาสุขภาพจังหวัด สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ที่มีทุนประเดิม 800 ล้านบาทและจะขยายเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ หรือในสมัย รมต.สุรเกียรติ มีสำนักงาน

กองทุนเพื่อสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยสุขภาพ จะหมายถึงสุขภาพกาย จิต สังคมและทุก ๆ เรื่อง และพยายามแก้ไขความยากจนเพื่อให้เกิดสุขภาวะด้วย โดยนำเงินที่ได้จากภาษีเหล่า ่ บุหรืจำนวน หลายล้านบาทมาพัฒนา รวมถึงมีเครือข่ายการพัฒนาอย่างบูรณาการเพื่อทำงานในพื้นที่ โดยให้การ สนับสนุนทุกอย่างทั้งทางกาย ทางใจ ทางสังคม ทางวิชาการ ดังนั้นผู้ว่าฯ จะมีภาคีมาช่วยเยอะ ถ้าสามารถดำเนินการสำเร็จได้ในทุก ๆ พื้นที่จะทำให้ประเทศร่มเย็นเป็นสุข

4. **มัชฌิมาปฏิปทา** เป็นการคิดตามเหตุ ปัจจัย หรือ Co arising ไม่มีอะไรที่ดีหรือไม่ดีใน ตัวของตนเอง ถ้าคิดแบบเมืองสำคัญ ชนบทไม่สำคัญ หรือเมืองไม่สำคัญ ชนบทสำคัญ เรียกว่าเป็น การคิดสุดโต่ง หรือคิดว่าวัตถุสำคัญ ใจไม่สำคัญ หรือใจสำคัญ วัตถุไม่สำคัญ ถือว่าไม่เป็นกลาง ซึ่ง คนส่วนใหญ่มักคิดแบบนี้ ดังนั้นต้องมีการคิดแบบเป็นกลาง คิดอะไรทั้งหมดแบบเชื่อมโยง ท้ามกลางความหลากหลายต้องมีเอกภาพด้วย เพื่อให้เชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่เช่นนั้นจะ มีการพัฒนาแบบแยกส่วนทำให้เสียสมดุลเกิดขึ้น การพัฒนาที่จะเกิดต้องพัฒนาแบบได้ดุล และ มีดุลยภาพ (คือเชื่อมโยงให้เกิดความพอดี ถูกต้อง ได้ดุล มีการบูรณาการ) เมื่อเกิดดุลยภาพก็จะเกิด ความเป็นปกติ เช่นร่างกาย ถ้าเจ็บป่วยคือเสียดุล

5. **ในการพัฒนาอย่างบูรณาการและยั่งยืน** ต้องไม่เป็นการพัฒนาเพียงแค่เรื่องเดียว ต้อง พัฒนาพร้อม ๆ กันทั้งเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นผู้ว่าฯต้องพัฒนาอย่างบูรณาการ เพราะถ้าพัฒนา เพียงเรื่องเดียวก็จะเสียดุลในทันที การบูรณาการต้องบูรณาการอะไรบ้าง

1) เรื่องเศรษฐกิจ การทำมาหากินถือเป็นสัมมาอาชีพะ ต้องพยายามส่งเสริมให้ เต็มพื้นที่ ถ้าเรามีสัมมาอาชีพะเต็มพื้นที่จะทำให้ความซ้ำต่าง ๆ หายไป สัมมาอาชีพะคืออาชีพที่ ไม่เบียดเบียนผู้อื่นและไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม ซึ่งอยู่ในมรรค 8 (สัมมนอาชีพะ) ซึ่งขณะนี้มีการ มิจาอาชีพะเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นนักเศรษฐศาสตร์ควรมาสนใจของสัมมาอาชีพะด้วยไม่ได้ดูแต่ ตัวเงินเพียงอย่างเดียว

2) การอนุรักษ์และเพิ่มพูนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น จังหวัดน่าน มีเขตอภัยทานในวัด ต่อมามีการทำเขตนี้อยู่ขึ้น ส่งผลให้ประชาชนมีปลาทานกันมากขึ้น หรือที่ อำเภอพัว ตำบลศิลาแรง มีการอนุรักษ์ป่า จากเดิมที่เป็นเขาหัวโล้น ขณะนี้กลายเป็นป่าชุมชน กว่า 200 ไร่ ป่าถือเป็น supermarket ของคนจน ไม่มีป่า คนจนอยู่ไม่ได้ ดังนั้นทุกจังหวัดต้องเน้นให้ มีการเพิ่มพูนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องมีการดูแลสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

3) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยลดปัญหาอุบัติเหตุ ยาเสพติด ความ ยากจน ต้องมีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม เพื่อให้คนจนกรอบจนทำร้ายแย่งชิงกัน โดยเฉพาะควรมีการศึกษาชีพ (วิชาช่าง) ให้ชาวบ้านก็จะเป็นการเสริมรายได้ ดังนั้น ถ้ามีการ กระจายรายได้และประชาชนได้รับส่วนแบ่งที่เป็นธรรมก็จะสามารถโยงไปเรื่องสัมมาอาชีพะ (ข้อ 1) ได้ด้วย

4) ชุมชนหรือสังคมเข้มแข็ง คือ การรวมตัวร่วมคิดร่วมทำในทุกเรื่อง มีความ

สัมพันธภาพทางรากหรือ Civil Society ของไทยเรียกประชาสังคม มีการร่วมคิดร่วมทำ เป็นการชักจูงทางสังคม มีเบญจภาคี ได้แก่ ชุมชน นักวิชาการ NGO ธุรกิจ ฯลฯ มีพหุภาคี คือมีกี่ฝ่ายก็ได้ ให้มาไว้ก่อน โดยไม่แยกส่วน และต้องสามารถเชื่อมโยงกันได้หมด เช่น สถาพัฒน์มี Community Building

5) ใช้มิติทางวัฒนธรรม ซึ่งสำคัญ แต่มีคนเข้าใจน้อย เช่นมหาวิทยาลัย วัฒนธรรม หมายถึงวิถีชีวิตร่วมกันของคนกลุ่มหนึ่ง ๆ ถือคุณค่า วัฒนธรรมร่วมกัน เช่น คนเชียงใหม่ คนตรัง ชาวเอสอีโอม คนมักจะคืนรนให้อยู่ให้ได้ในสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ร่วมกัน ซึ่ง OTOP ก็อยู่ในเรื่องนี้ รวมถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นตัวรวมของวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นตัวเชื่อมโยงเรื่องต่าง ๆ

6) ศาสนธรรม (การพัฒนาทางจิตวิญญาณ) การพัฒนาแต่วัตถุอาจเกิดปัญหาได้ คนควรมีการคิดถึงคนอื่น คือคิดถึงจิตวิญญาณด้วย ไม่ใช่คิดแต่ตัว

7) สุขภาพดี

8) การเรียนรู้ต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้มี 3 เรื่องเกี่ยวพันกันอยู่ ได้แก่ 1.ความรู้ข้อมูลข่าวสาร 2.เทคโนโลยีสื่อสาร 3.การเรียนรู้ ทั้ง 3 ส่วนนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างบูรณาการ

6. การจัดการโดยชุมชน/ท้องถิ่น ชุมชน/ท้องถิ่นต้องการการสนับสนุนในการจัดการโดยชาวบ้านเป็นผู้วิจัยและให้เกิดเป็นแผนแม่บทชุมชนขึ้นมา ผู้ว่าฯ ควรส่งเสริมให้ทำและให้สถาพัฒน์ เขามาสนับสนุน ซึ่งถ้าชาวบ้านทำเองได้ใน 7 พันกว่าตำบลจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืน (อาจจะทำได้ใน 5 ปีนี้) ขณะนี้หลาย ๆ แห่ง ยังจัดการไม่เก่งมากนัก ดังนั้นต้องให้ความสำคัญ

7. การสร้างความมุ่งมั่นร่วมกัน ให้ผู้ฟังได้มีโอกาสมีส่วนร่วม ในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม จะทำให้คนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของซึ่งสำคัญ ถ้าคนในจังหวัดได้มีส่วนร่วมกันจะทำให้เกิดพลังมหาศาล เกิด Social Energy ถ้าจังหวัดเป็นจังหวัดปฏิบัติ และเกิดการ Interactive Learning through action จังหวัดทั้งจังหวัดจะเป็น “มหาวิทยาลัยชีวิต” ในพระมหาชนกของในหลวงได้มีการกล่าวถึงมหาวิทยาลัย (มหาลัยที่มีปัญญา รวมความดีในนี้ด้วย) ซึ่งควรที่จะเกิดขึ้น

8. ความเป็นเอกภาพในนโยบายแผน การปฏิบัติ การสนับสนุนการปฏิบัติ สร้างความเข้าใจร่วมกันในทุก ๆ ฝ่าย ซึ่งสำคัญมาก

9. ใช้ความรู้ แต่ขณะนี้ประเทศไทยใช้แต่ความเห็นเป็นส่วนใหญ่ไม่ใช้ความรู้ ดังนั้นควรต้องเดินให้ได้ด้วยความรู้ คว้าในแต่ละจังหวัดต้องมีการวิจัยว่ามีศักยภาพอะไร หรือมีการทำ Human Mapping ว่าคนในจังหวัดเก่งเรื่องอะไรบ้าง เพื่อช่วยให้ทุกคนภูมิใจ และทำให้เกิด Knowledge Management เรียนรู้จาก life Story จะง่ายกว่าในตำรา

ท้ายที่สุดของให้ทุกท่านร่วมใจกันสร้างความร่มเย็นเป็นสุข เพื่อให้ลูกหลานมีความภาคภูมิใจ